

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 17g/2019

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală
(*interdicția audierii în calitate de martor a unei persoane acuzate că ar fi
comis o infracțiune*)

CHIȘINĂU

29 ianuarie 2019

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dnei Raisa APOLSCHII,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Corneliu GURIN,
dlui Artur REȘETNICOV,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 25 ianuarie 2019,
Înregistrată pe aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 29 ianuarie 2019 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl avocat Ivan Roșca, în dosarul nr. 1-558/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională, pe 25 ianuarie 2019, de către dna judecător Viorelia Varaniță de la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Un procuror din cadrul Procuraturii Anticorupție a trimis în instanța de judecată o cauză penală de învinuire a dlor Ion Rotaru, Petru Roșca și Sergiu Suharenco pentru comiterea, între altele, a infracțiunii prevăzute de articolul 362¹ alin. (2) literele b) și c) din Codul penal [*organizarea migrației ilegale*].

4. În cadrul ședinței de judecată preliminară, domnii Ion Rotaru și Petru Roșca au declarat că nu recunosc faptele imputate de către procuror și au solicitat examinarea cauzei în procedură obișnuită. La rândul său, dl Sergiu Suharenco a recunoscut faptele, așa cum au fost descrise în rechizitoriu de către procuror, și a solicitat examinarea cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală (procedura simplificată). În asemenea condiții, instanța de judecată a disjuns cauza penală în privința dlor Ion Rotaru și Petru Roșca.

5. Prin sentința Judecătoriei Botanica, municipiul Chișinău, din 30 noiembrie 2016, dl Sergiu Suharenco a fost condamnat în baza articolului 362¹ alin. (2) literele b) și c) din Codul penal la pedeapsa amenzii în mărime de 400 de unități convenționale, adică echivalentul a 8000 de lei.

6. Ulterior, la examinarea cauzei penale de învinuire a dlor Ion Rotaru și Petru Roșca, procurorul a solicitat audierea dlui Sergiu Suharenco în calitate de martor.

7. Între timp, pe 21 ianuarie 2019, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Ivan Roșca, apărătorul dlui Ion Rotaru, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală. Acest articol stabilește că nu pot fi citate și ascultate ca martori persoanele în privința cărora există probe că au comis infracțiunea investigată.

8. Prin încheierea din aceeași dată, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

10. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 63

Bănuitul

(1) Bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune până la punerea ei sub învinuire. [...]

[...].”

Articolul 90

Martorul

„[...]

(3) Nu pot fi citați și ascultați ca martori:

[...]

8) persoana față de care există anumite probe că a săvârșit infracțiunea ce se investighează;

[...]

(10) Martorul care refuză sau se eschivează de a face declarații poartă răspundere conform art. 313 din Codul penal, iar martorul care face declarații mincinoase cu bună știință – conform art. 312 din Codul penal.

[...]

(12) Martorul are dreptul:

[...]

7) să refuze de a face declarații, de a prezenta obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă sau date dacă acestea pot fi folosite ca probe care mărturisesc împotriva sa sau a rudelor sale apropiate;

[...].”

Articolul 103

Declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului

„[...]

(3) Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția și nu poate fi tras la răspundere pentru refuzul de a face astfel de declarații.

[...].”

Articolul 104

Audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului

(1) Audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului se face numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, imediat după reținerea bănuितului sau, după caz, după punerea sub învinuire, dacă acesta acceptă să fie audiat. Nu se permite audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală, precum și în timpul nopții, decât doar la cererea persoanei audiate în cazurile ce nu suferă amânare, care vor fi motivate în procesul-verbal al audierii.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. În argumentarea excepției de neconstituționalitate, autorul a invocat faptul că, potrivit prevederilor contestate, nu pot fi citați și ascultați ca martori persoanele în privința cărora există probe că au comis infracțiunea investigată. În acest sens, nu ar fi clar dacă interdicția în discuție este aplicabilă și în privința unui coacuzat condamnat ca urmare a examinării cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Totodată, autorul excepției de neconstituționalitate susține că nu este clar la ce etapă a procesului penal este aplicabilă interdicția în discuție: la urmărirea penală și/sau la judecarea cauzei.

12. În opinia sa, prevederile contestate contravin articolelor 21, care garantează prezumția de nevinovăție, 23, care instituie criteriile de calitate pe care trebuie să le respecte un act normativ, și 26 din Constituție, care garantează dreptul la apărare.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de către dl avocat Ivan Roșca, în dosarul nr. 1-558/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

16. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolul 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală. Acest articol stabilește că nu pot fi citate și ascultate ca martori persoanele în privința cărora există probe că au comis infracțiunea investigată.

17. Curtea observă că, în conformitate cu articolul 63 alin. (1) din Codul de procedură penală, persoana față de care există anumite probe că a comis o infracțiune până la punerea ei sub învinuire se consideră bănuit. Ea nu poate fi audiată în calitate de martor.

18. Spre deosebire de martor, bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția și nu poate fi tras la răspundere pentru refuzul de a face astfel de declarații [articolul 103 alin. (3) din Codul de procedură penală]. De asemenea, audierea bănuitului, a învinuitului sau a inculpatului se face numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, imediat după

reținerea bănuțului sau, după caz, după punerea sub învinuire, dacă acesta acceptă să fie audiat [articolul 104 alin. (1) din Codul de procedură penală].

19. Dimpotrivă, martorul care refuză sau evită să facă declarații poartă răspundere în baza articolului 313 din Codul penal, iar martorul care face declarații mincinoase cu bună-știință poartă răspundere în baza articolului 312 din Codul penal. Cu titlu de excepție, martorul are dreptul să refuze să dea declarații, să prezinte obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă sau date, dacă acestea pot fi folosite ca probe care pot fi utilizate împotriva sa sau a rudelor sale apropiate [articolul 90 alin. (12) pct. 7) din Codul de procedură penală]. Totodată, martorul poate fi audiat și fără a fi asistat de un avocat.

20. Așadar, rațiunea interdicției criticate [articolul 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală] constă în asigurarea efectivă a garanțiilor de care beneficiază persoana în privința căreia organul de urmărire penală deține anumite probe că ar fi comis o infracțiune, *i.e.* dreptul de a fi asistat de un apărător, dreptul de a nu se autoincrimina și dreptul la tăcere. În acest sens, persoanele avute în vedere de articolul 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală – persoanele „acuzate de comiterea unei infracțiuni”, în sensul articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului – trebuie să fie informate despre drepturile lor.

21. În ipoteza în care organul de urmărire penală nu ar deține probe că o anumită persoană ar fi comis infracțiunea investigată și ar cita-o în calitate de martor în contextul anchetei desfășurate, iar persoana în discuție ar da declarații care ar contribui la propria acuzare, atunci organul de urmărire penală trebuie să oprească audierea acesteia și să o notifice despre drepturile sale procedurale (în acest sens, a se vedea punctul 21 din Preambulul Directivei 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013). În caz contrar, este posibil să se constate o încălcare a articolului 6 din Convenția Europeană (a se vedea *Ibrahim și alții v. Regatul Unit* [MC], 13 septembrie 2016, § 301-311).

22. În prezenta cauză, Curtea observă că autorul excepției de neconstituționalitate a ridicat problema audierii unui coacuzat condamnat ca urmare a examinării cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, *i.e.* în procedura simplificată.

23. Sub acest aspect, în Decizia nr. 40 din 8 mai 2018, Curtea a menționat că declarațiile acestor persoane nu pot avea o valoare probantă prestabilită, ele trebuind apreciate în coroborare cu alte probe. Totodată, în Decizia nr. 78 din 9 iulie 2018, Curtea a subliniat că, în situația în care în cauza penală disjunctă vor fi citate pentru a depune declarații persoanele care au fost judecate în procedura simplificată, instanța de judecată are obligația să respecte prezumția de nevinovăție și să pronunțe o sentință de condamnare numai în situația în care vinovăția este stabilită dincolo de orice îndoială rezonabilă.

24. Având în vedere faptul că orice condamnare trebuie să se bazeze pe probe suficiente, care să înlăture orice dubiu despre nevinovăția persoanei, judecătorii ar trebui să pună declarațiile persoanelor coacuzate

în cadrul unor proceduri accelerate la baza sentinței numai în coroborare cu alte probe (a se vedea, *e.g.*, Hotărârea Tribunalului Constituțional al Spaniei nr. 111/2011 din 4 iulie 2011).

25. Aceleași raționamente au fost confirmate și de către Curtea Europeană în cauza *Navalnyy și Ofitserov v. Rusia* din 23 februarie 2016. Astfel, la § 105 din această hotărâre, Curtea Europeană a menționat că probele admise într-o procedură accelerată nu pot fi transpuse într-un alt set de proceduri penale, fără ca admisibilitatea și credibilitatea lor să fie examinată și validată în cadrul celui alt proces, în mod contradictoriu, ca toate celelalte probe. În această cauză, Curtea Europeană a constatat că procedurile penale împotriva reclamantilor, privite ca întreg, au constituit o încălcare a dreptului la un proces echitabil, inclusiv pentru că constatările de fapt din cadrul unor proceduri accelerate în privința unor coacuzati au fost preluate în cauza reclamantilor fără a fi examinate în mod minuțios.

26. Mai mult, condamnarea în baza declarațiilor unui coacuzat, fără posibilitatea audierii acestuia, poate constitui, în anumite circumstanțe, o încălcare a dreptului la un proces echitabil (a se vedea *Kuchta v. Polonia*, 23 ianuarie 2018, § 70-71).

27. În consecință, instanțelor de judecată le revine sarcina de a aprecia dacă persoanele condamnate ar trebui chemate pentru a fi audiate în cauza penală disjunctă și ponderea eventualelor declarații, precum și credibilitatea acestora.

28. Plecând de la aceste premise, Curtea constată că persoana condamnată în rezultatul examinării cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală nu cade sub incidența articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală, fapt care conduce la concluzia că prevederile contestate nu sunt aplicabile în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

29. Curtea reamintește că una dintre condițiile obligatorii pentru admiterea examinării în fond a unei excepții de neconstituționalitate constă în aplicabilitatea prevederilor în cauza în care a fost ridicată excepția (HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, § 82). Această condiție nu este îndeplinită în prezenta cauză.

30. Având în vedere cele menționate *supra*, Curtea conchide că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de procedură penală trebuie respinsă ca inadmisibilă.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 90 alin. (3) pct. 8) din Codul de

procedură penală, ridicată de către dl avocat Ivan Roșca, în dosarul nr. 1-558/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 29 ianuarie 2019

DCC nr. 14

Dosarul nr. 17g/2019